

Inheemse volkeren vechten terug

Vandaag, 9 augustus, is het Internationale Dag van de Inheemse Volkeren

- ▶ Wereldwijd zijn er tot 400 miljoen inheemse volkeren
- ▶ Die kampen met velerlei bedreigingen
- ▶ Verenigde Naties wachtten tot 2007 met Verklaring over hun rechten

Patrick VERSTUYFT

Heeft u ooit gehoord van de Trio, de Huichol, de Agta, de San of de Joekagieren? Het zijn vijf van de duizenden inheemse volkeren in de wereld. Ze komen respectievelijk uit Suriname, Mexico, de Filipijnen, Zuid-Afrika en Siberië. Alle inheemse volkeren, samen 370 tot 400 miljoen mensen, leven in een negentigtal landen, maken geen vijf procent van de wereldbevolking uit, spreken meer dan vierduizend van de zowat zeventienduizend talen in de wereld en vertegenwoordigen vijfduizend verschillende culturen.

Achter die cijfers delen de meesten het trieste lot dat ze in hun voortbestaan worden bedreigd. Hun grondgebied wordt gekaapt door multinationals die, soms met medeweten van de plaatselijke overheden, met mijnbouw, houtkap of grote infrastructuurwerken zoals de bouw van waterkrachtcentrales, ook het culturele erfgoed van de inheemse volkeren vernielen. Die vernietiging gaat vaak al eeuwen terug. In hun koloniseringsdrang drongen westerse landen inder tijd hun eigen cultuur, religie en taal op, duwden de inheemse volkeren naar de marginaliteit en beknotten hun rechten.

Het opeisen en herwinnen van die rechten duurt tot op vandaag voort. Pas in 1971 werd in het mensenrechtendebat uitdrukkelijk de discriminatie van inheemse volkeren aangekaart. Nadien was het meer dan tien jaar wachten, tot 1982, op de oprichting van de Working Group on Indigenous Peoples (WGIP). Die werkgroep voor inheemse volkeren moest onder meer een verklaring over de rechten van inheemse volkeren voorbereiden voor de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties. Eind 1994 riepen de VN 9 augustus uit tot de jaarlijkse Internationale Dag van Inheemse Volkeren – een verwijzing naar de eerste WGIP-bijeenkomst – maar het duurde tot 13 september 2007 alvorens de verklaring werd aanvaard met 143 stemmen voor, vier tegen (Australië, Canada, Nieuw-Zeeland, VS) en twaalf onthoudingen.

Aan de erkenning van hun rechten is geen handhaving verbonden

Inheemse volkeren genoten voortaan alle mensenrechten en fundamentele vrijheden, werden beschermd tegen elke vorm van discriminatie en kregen het recht op zelfbeschikking. Ze kregen ook de garantie op het recht op onderwijs, op media, op inspraak in beslissingen die hen beïnvloeden, op raadpleging via eigen vertegenwoordigen en op het gebruik van het land en de grondstoffen die ze bezitten. Een belangrijke kanttekening is echter dat staten juridisch niet gebonden zijn aan de VN-verklaring en er geen handhavingsmiddel is voorzien.

Dat laatste is een teer punt. Ook het wereldwijde actieplan voor de rechten van inheemse volkeren van 2015, het resultaat van de eerste Wereldconferentie over Inheemse Volkeren uit 2014, of de aanstelling van een speciale rapporteur in 2001, kunnen dat niet verbloemen. Het wordt voorvechters en verdedigers erg lastig gemaakt. Sommigen bekopen het zelfs met hun leven. Een keer viert men ook een overwinning, op het terrein of moreel. Dit voorjaar nog dwongen de Awajun en de Wampis in Peru voor de rechter af dat zij als inheemse gemeenschap eerst zouden worden geraadpleegd vooraleer twee oliemaatschappijen met boringen zouden starten. Een symbolisch sterk signaal was de toekenning van de Nobelprijs voor de Vrede in 1992 aan Rigoberta Menchu voor haar strijd voor de rechten van de Maya-indianengroepen in Guatemala. Die inzet kostte onder meer haar ouders en een broer het leven.

Ook paus Franciscus vestigt herhaaldelijk de aandacht op het lot van inheemse volkeren. Zo vraagt hij in zijn encycliek *Laudato si'* om „bijzondere zorg te tonen voor inheemse volkeren en hun culturele tradities”. Hij doet dat op zijn reizen, zoals in Mexico vorig jaar, en zal dat naar alle verwachting ook doen bij zijn bezoek in september aan Colombia. Volgens kardinaal Rubén Salazar Gómez van Bogota zal de paus onder meer ecologische accenten leggen en de nood aan respect voor de Aarde beklemtonen, maar evenzeer voor de inheemse volkeren en etnische minderheden.

Reageren op dit artikel? Dat kan op lezersbrieven@kerknet.be

STANDPUNT

Luk VANMAERCKE

Weg met alle risico's

”Wandelend in een Sloveens bos, dwaalden mijn gedachten onlangs af naar een fijne herinnering uit mijn jeugd. Het moet in de zomer van 1985 geweest zijn. Ik was zeventien en op kamp met de Oudenaardse scouts, ergens in de Ardennen. Diep in het woud, op een ruime afstand van onze kampplaats, werd 's avonds een vuur ontstoken. Een hele nacht waakten we bij dat vuur, om de beurt. Om het halfuur werd iemand anders gewekt. Rond drie uur 's nachts was het mijn beurt. Het was een magisch moment, helemaal alleen in een donker bos, enkel verlicht door de oranje gloed van het knetterende houtvuur. Het beeld zit voor altijd in mijn geheugen.

Tot daar de romantiek van de herinnering. Zou dat vandaag nog mogen, een vuurtje stoken in het bos? Of zijn er inmiddels wetten en decreten die dat verbieden, wegens brandgevaar of een te grote uitstoot van fijn stof? Onze moderne samenleving heeft meer oog voor risico's dan voor romantiek. Elke week ontdekken we ergens een nieuw gevaar, waarover na rijp beraad nieuwe regels worden uitgevaardigd. Mogen we zwemmen in een vijver of rivier nog wel toestaan? Mogen we nog frieten bakken zonder ze eerst te blancheren? Mogen we in onze tuin nog een onkruidbrander gebruiken? Mogen jongeren op kamp nog griezelspelletjes spelen? Mag je met je hond nog op het strand wandelen?

Die voorbeelden zijn niet verzonnen, het zijn stuk voor stuk discussies die we deze zomer in de media konden volgen. Telkens was er wel iemand die om meer en strengere regels riep. Met enige ironie zouden we het zo kunnen stellen: hoe meer Vlaanderen zich bevrijdt van kerkelijke geboden, hoe meer wetten er in de plaats komen.

Hoe komt dat? Omdat we een bange samenleving zijn geworden. We schuwen elk risico en koesteren de illusie dat volmaakte veiligheid en bescherming mogelijk is. Het nulrisico is onze grootste droom geworden. We willen niet dat onze kinderen in bomen klimmen, want ze zouden kunnen vallen. We laten hen niet naar de school of de jeugdbeweging fietsen, want het verkeer is zo gevaarlijk. Spelen in een bos of weiland is onverantwoord, want van een tekenbeet kunnen ze de ziekte van Lyme krijgen. Zo voeden we ook onze kinderen op tot bange burgers. We presenteren de buitenwereld niet langer als een avontuurlijke plek die ze kunnen ontdekken, maar als een bron van gevaar die moet worden gemedend.

Daarbij eisen we steeds luider dat de overheid ons tegen alle mogelijke gevaren beschermt. De overheid moet elk risico vooraf inschatten en neutraliseren. Gaat het toch ergens fout, dan ligt dat aan politici die niet streng genoeg optraden of die vergaten de juiste wetten te maken. Het gevolg? Ook politici worden steeds meer risicoschuw en gaan alles in detail reglementeren.

Nu valt er voor elke nieuwe regel op zich wel iets te zeggen, het gaat tenslotte om onze veiligheid en gezondheid. Het verkeer is inderdaad gevaarlijker geworden, je kunt effectief in een rivier verdrinken en een vuurtje kan beslist een bosbrand veroorzaken. Het probleem is dat de optelsom van alle verboden, geboden en beperkingen een samenleving creëert waarin we steeds minder vrijheid overhouden. We worden controlefreaks. We maken onszelf wijs dat we elk risico aan banden kunnen leggen, als we maar genoeg zaken verbieden en reglementeren.

Trouwens, zou er geen verband zijn met de achteruitgang van het geloof? Zou het onvermogen van veel mensen om in God te geloven ook geen risicoschuw gedrag kunnen zijn? Geloven is per definitie durven los te laten en te vertrouwen. Ons eigen leven en lot in de handen durven leggen van Iemand die groter is dan wij. Vertrouwen hebben in een God die je niet kunt zien of horen, in wiens bestaan je enkel kunt geloven, zonder zekerheid te hebben, hoe afschrikwekkend is die gedachte voor de risicoschuwe mens? ”

Reageren op dit artikel? Dat kan op lezersbrieven@kerknet.be

Sioux protesteren tegen een pijpleiding in Noord-Dakota, Verenigde Staten. © Belga Image